2016D02089

INBRENG VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Binnen de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking bestond bij de fracties van de VVD, PvdA, SP, CDA en Partij voor de Dieren de behoefte de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken Handel van 2 februari 2016 alsmede het verslag van de Handelsraad van 19 december 2015 in Nairobi, Kenia.

De voorzitter van de commissie,
De Roon

De adjunct-griffier van de commissie,
Wiskerke

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de brieven van de Minister over de Raad Buitenlandse Zaken Handel. De leden van de VVD-fractie hebben hierover nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brieven die de Minister onlangs de Kamer toezond. Met name over de belangrijke stappen die zijn gezet tijdens de 10e Ministeriële Conferentie van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) in Nairobi en de toelichting op de totstandkomingsprocedure van handelsverdragen. Graag willen zij het onderstaande inbrengen.

De leden van de SP-fractie hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda van de RBZ Handelsraad en aanverwante stukken. De leden betreuren het dat ervoor gekozen is om het algemeen overleg om te zetten in een schriftelijk overleg, gezien de hoeveelheid nieuwe informatie op het gebied van handelsverdragen en andere belangrijke thema's, waaronder de potentiële vrijemarkteconomiestatus van China. De leden gaan ervan uit dat het omzetten van algemene overleggen RBZ Handelsraad in schriftelijke overleggen geen staande praktijk wordt, en waarschuwen ervoor dat een dergelijk patroon het democratische debat over relevante onderwerpen depolitiseert en ondermijnt.

De leden van de SP-fractie hebben zeer genoten van de eindejaarsuitzending van Arjen Lubach, waar onder meer de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking te gast was. Zij vragen om een afschrift van de beloftes die genoemde Minister tijdens de uitzondering schriftelijk bevestigd heeft.

De leden van de CDA-fractie danken de Minister voor het toezenden van de stukken en hebben nog enkele vragen en opmerkingen over de RBZ/Handelsraad. Tevens wensen deze leden de Minister veel succes als voorzitter van alle raden die zij in het komende half jaar namens Nederland zal voorzitten.

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren hebben kennis genomen van de geannoteerde agenda van de RBZ-Handelsraad en van de overige geagendeerde stukken. Zij willen graag nog een enkele vraag stellen.

WTO/post-Nairobi

De leden van de VVD-fractie juichen toe dat afspraken zijn gemaakt over het afschaffen van exportsubsidies in de landbouwsector. Te meer omdat de Europese Unie dit al enige tijd geleden gedaan heeft en er alleen een level playing field kan ontstaan als andere landen dit voorbeeld volgen. Kan de Minister een tijdpad schetsen van de termijnen die zijn afgesproken om deze subsidies geheel af te schaffen? En is meer inzicht te geven in wat deze maatregel Nederland en Europa concreet oplevert? Bestaan er bijvoorbeeld ramingen van extra marktaandeel en/of handelsinkomsten die gegenereerd kunnen worden door deze maatregel?

Daarnaast hebben de leden van de VVD-fractie enige onzekerheid over hoe realistisch het is dat alle landen deze maatregel daadwerkelijk op een constructieve manier gaan doorvoeren? Neem bijvoorbeeld landen met grote belangen zoals China en India. Bestaan er (nog) manieren waarop landen onder de radar onder de gemaakte afspraken uit kunnen komen?

Zo ja, kan de Minister daarvan voorbeelden geven en bestaan er manieren om de risico's hierop af te dichten?

Tijdens het vorige algemeen overleg over de RBZ Handelsraad heeft de Kamer met de Minister gesproken over transparantie binnen de WTO. De Minister schreef destijds te verwachten dat slechts een deelakkoord mogelijk zou zijn op dit terrein, meer specifiek gericht op visserijsubsidies. Ten aanzien van antidumpingmaatregelen, horizontale subsidies en regionale handelsakkoorden zou meer terughoudendheid worden betracht. Kan de Minister meer informatie geven over wat tijdens de Ministeriële Conferentie besproken en besloten is ten aanzien van dit thema? Zijn de verwachtingen van de Minister uitgekomen en hoe schat zij in dat de toekomst eruit ziet op dit punt?

De Minister schrijft dat de Information Technology Agreement wordt uitgebreid. Wederom goed nieuws, maar wat dit concreet oplevert voor Nederland is de leden van de VVD-fractie nog niet duidelijk. Kan de Minister hier inzicht in geven? In één van de brieven staat genoemd dat het voor de consument lagere prijzen voor eindproducten gaat opleveren en voor de producent lagere prijzen voor halffabricaten. Is er iets bekend over de totaalbedragen die vrijkomen door dit akkoord?

Daarnaast vinden besprekingen plaats over het Verdrag inzake de handel in diensten. De leden van de VVD-fractie juichen de voortgang op dit terrein toe. Kan de Minister een tijdpad schetsen van de stappen die binnen de onderhandelingen nog genomen gaan worden?

De Minister schrijft ten slotte over de ruimte voor nieuwe onderwerpen op de WTO-agenda. Als voorbeeld wordt e-commerce genoemd. Zijn er buiten dit voorbeeld andere nieuwe thema's waarover het kabinet zou willen onderhandelen en die voorheen uitgesloten waren? Zo ja, om welke thema's gaat het en kan de Minister haar antwoord beargumenteren? De leden van de VVD-fractie hebben vorige keer aangegeven bezorgd te zijn dat WTO-onderhandelingen over bestaande thema's die al niet vlot lopen, nog verder in de verdrukking komen door het agenderen van nieuwe onderwerpen. Hoe gaat de Minister zich ervoor inspannen dat dit niet het geval zal zijn?

De leden van de PvdA-fractie zijn erg blij met de voortgang op de Doha-ontwikkelingsagenda die afgelopen najaar in Nairobi is geboekt. Het is bemoedigend om te lezen dat de eerste bindende afspraken zijn gemaakt om te stoppen met exportsubsidies op landbouw. Voor de leden van de PvdA-fractie is het belangrijk zo snel mogelijk een einde te maken aan deze subsidies, met name gezien de negatieve en bovenal oneerlijke impact die het heeft op ontwikkelingslanden. In dit licht is er ook tevredenheid over het opheffen van steunmaatregelen voor katoenproductie omdat dit voor diverse Afrikaanse landen een gelijkwaardigere positie op de wereldmarkt oplevert.

Het is voor de leden van de PvdA-fractie een goed teken dat er brede steun is om de onderhandelingsstructuur verder te hervormen en daarbij nieuwe onderwerpen bespreekbaar te maken. Nederland als EU-voorzitter trekt deze zogenoemde «post-Nairobi discussie» het komende half jaar. Een eerste goede stap is de overeengekomen tekst om bij voedselhulp beter te kijken naar de (lange) termijn effecten daarvan op de lokale markten, en hoe deze markten juiste te versterken in plaats van te verstoren. Kan de Minister aangeven waar voor haar verdere prioriteiten liggen in deze discussie? En is zij bereid zich, ondanks de Nederlandse positie van EU-voorzitter, zo proactief mogelijk op te stellen om het

Nederlandse hulp- en handelsbeleid beter ingebed te krijgen in toekomstige handelsafspraken?

In september vorig jaar hebben de leden Agnes Mulder en Omtzigt van de CDA-fractie vragen gesteld over douaneheffingen door de Turkse overheid (2015Z14745). De Minister schrijft in haar beantwoording dat door de maatregelen «de Europese en Nederlandse export wordt geraakt» en «dat de EU haar zorgen hierover heeft geuit in verschillende fora». De signalen die de leden van de CDA-fractie bereiken, zijn dat de situatie nog steeds ongewijzigd is. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister of deze maatregelen niet in strijd zijn met het handelsakkoord met de EU en/of met WTO-regels? Heeft de Minister al zicht op een uitkomst van het onderzoek door de Europese Commissie over deze maatregelen? Wil zij aandringen op een spoedige toetsing aan het handelsverdrag, en aan de WTO-regels? Welke acties wil de Minister concreet ondernemen om de huidige situatie aan te pakken en hoe gaat zij daaraan werken met haar Europese collega's? Heeft de afspraak met de Nederlandse transporteurs reeds plaatsgevonden? Zo ja, kan de Minister de Kamer hierover informeren, zo nee, wanneer gaat dit plaatsvinden?

Vrijhandelsakkoord tussen de EU en de VS (TTIP)

Over het Vrijhandelsverdrag tussen de EU en de VS (TTIP) hebben de leden van de VVD-fractie het goede nieuws gelezen over de afspraak het werk te intensiveren om verdere voortgang in de onderhandelingen te bewerkstelligen. Betekent dit dat het tijdpad voor de onderhandelingen formeel gewijzigd gaat worden? Zo ja, kan de Minister concreet aangeven op welke wijze? En verwacht de Minister dat de onderhandelingen zullen zijn afgerond voordat deze zullen stil komen te liggen in verband met de Amerikaanse presidentsverkiezingen? Kunt u uw antwoord toelichten?

De gesprekken over, de in de ogen van de leden van de PvdA-fractie hard nodige, verbeteringen in ISDS (een investeringsbeschermingsmechanisme) binnen TTIP worden hopelijk tijdens de 12e onderhandelingsronde over dit Europees-Amerikaanse handelsverdrag voortgezet. Deze leden kijken uit naar de reactie van de Amerikanen op het door de Commissie in november toegestuurde voorstel ISDS te vervangen door een Investment Court System.

Tijdens de begrotingsbehandeling van afgelopen november, heeft de PvdA samen met de VVD een motie ingediend met eveneens het verzoek om ISDS aan te passen. Dit keer in het reeds uitonderhandelde maar nog niet geratificeerde handelsverdrag tussen de EU en Canada: CETA. De leden van de PvdA-fractie vragen de Minister toe te lichten hoe de gesprekken hierover met de Canadezen zijn verlopen. En kan zij daarbij ook ingaan op een eventueel veranderend tijdpad dat de aanpassing van ISDS in CETA teweeg brengt?

De leden van de SP-fractie merken op dat volgens de ambassadeur in de VS, David O'Sullivan, TTIP laat in 2016 kan worden afgesloten. Dat betekent dat de onderhandelingen tijdens het Nederlands Voorzitterschap van doorslaggevend belang zullen zijn. Kan de Minister aangeven welke doelen Nederland zichzelf stelt tijdens het Voorzitterschap? Heeft de Europese Commissie daarbij specifieke doelen gecommuniceerd aan het Voorzitterschap? En kan de Minister de Tweede Kamer een agenda toesturen van alle momenten dat TTIP tijdens het Voorzitterschap aan bod komt? Verwacht de Minister dat TTIP nog dit jaar kan worden afgerond? Kan de Minister toelichten waarom er nog geen besprekingen hebben plaatsgevonden over het Investment Court System met de VS?

CETA is zo goed als afgerond, zo constateren de leden van de SP-fractie. 98% van de legal scrubbing is gedaan, en het enige pijnpunt is nog ISDS. Kan de Minister dat bevestigen? Op de annual meeting van het World Economic Forum in Davos op 20-23 januari spreekt Europees Commissaris Malmström over ISDS met de Canadese Minister van Handel. Wat kunnen we daarvan verwachten, vragen de leden van de SP-fractie. Worden er besluiten aangaande ISDS genomen? Verwacht de Minister dat de EU en Canada eruit komen? Waar zit nu nog de frictie? Welke principes van het ICS verwacht de Minister terug te zien nadat de legal scrubbing van CETA voltooid is? Is de Minister bereid de Kamer te informeren over de uitkomst van dit gesprek? Graag herinneren de leden de Minister in dit verband aan de aangenomen motie van de collega's Vos en Teeven, waarin zij verzoeken «de ISDS-clausule in CETA aan te passen zoals er thans over ISDS binnen TTIP wordt onderhandeld».

Donald Tusk, Voorzitter van de Europese Raad, heeft laten weten voorstander te zijn van een gemengd verdrag, zo onderstrepen de leden van de SP-fractie. Hij zal bovendien geen verdrag ratificeren voor er een advies is van het Europese Hof over het EU-Singapore verdrag, dat een precedent schept voor CETA en TTIP. De leden vragen of de Minister de laatste stand van zaken kan geven aangaande de behandeling van deze aanvraag.

De leden van de CDA-fractie merken op dat 2016 op handelsgebied een belangrijk jaar wordt voor de Europese Unie. Deze leden vragen de Minister wat de stand van zaken is wat betreft de onderhandelingen met Japan. Welke rol speelt in dit akkoord een investeringsbeschermingsclausule? Wordt hierbij rekening gehouden met het nieuwe voorstel voor een ICS? Verwacht de Minister dat tijdens het Nederlands Voorzitterschap nieuwe onderhandelingen gestart zullen worden?

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren lezen dat er binnen de Raad een brede steun is voor TTIP waarbij de opvatting heerst dat het akkoord veel voordelen kan opleveren. De leden van de PvdD-fractie delen deze opvatting niet. TTIP biedt geen enkele waarborg voor handhaving van de huidige Europese regels op het gebied van milieu, natuur, voedselveiligheid, dierenwelzijn en al die andere dingen waarvan de Europese Commissie en de staatssecretarissen van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu steeds hebben verzekerd dat vastgehouden moet worden aan EU-normen ter bescherming van mens, dier, plant en milieu. De leden van de fractie van de PvdD hebben kennis genomen van de publicatie van een nieuw rapport van UnternehmensGrün die de verwachtte effecten van TTIP op de Europese landbouw heeft onderzocht. Uit dit rapport blijkt dat TTIP de ondergang betekent van delen van de Europese landbouw, terwijl Amerikaanse boeren en grote bedrijven gaan profiteren. Kan de Minister een reactie geven op dit rapport?

Verdrag inzake de Handel in Diensten (TiSA)

De leden van de PvdA-fractie zijn tevreden met de inzet, zoals verwoord in de brief die de Minister toezond op 15 januari jl., met betrekking tot het Trade in Services Agreement (TiSA). De nadruk mag wat betreft deze leden daarbij nog sterker op het tegengaan van oneerlijke concurrentie op de arbeidsmarkt. Dit door te pleiten voor voldoende waarborgen ten behoeve van sociale en arbeidsrechten zoals wij die kennen binnen de EU.

De leden van de SP-fractie vragen of de Minister verwacht dat de Europese Commissie ernaar streeft TiSA tot een EU-only competentie te maken. Wanneer zijn de onderhandelingen over TiSA naar verwachting afgerond? Kan de Minister aangeven wat de bereikte consensus is over de

hoofstukken die betrekking hebben op transparantie over nationale eisen, financiële dienstverlening en kennismigratie, zoals genoemd in de brief over TiSA? Heeft Nederland al bepaald welke nationale eisen gesteld worden?

De leden van de SP-fractie willen van de Minister weten in hoeverre de mogelijkheid bestaat om in het TiSA-akkoord beschermingsconstructies op te nemen voor water en energie. Kan Nederland aangeven voor welke diensten beschermingsconstructies dan wel uitzonderingsbepalingen nodig worden geacht? De leden willen ook graag weten waarom de EU geen voorbehoud heeft gemaakt voor het geven van markttoegang en nationale behandeling aan buitenlandse dienstverleners op het gebied van energie (in tegenstelling tot drinkwater en waterbeheer).

De leden van De CDA-fractie merken op dat op de geannoteerde agenda het Verdrag inzake de Handel in Diensten (TiSA) staat. Hierbij geldt net als bij TTIP dat de leden van de CDA-fractie in beginsel positief zijn, maar dat het wel nodig is om de gemaakte afspraken kritisch te bekijken. Kan de Minister toelichten wat de inzet van Nederland zal zijn wanneer gesproken wordt over telecommunicatie, digitale economie en elektronische handel? Hoe voorkomen we dat ontwikkelingslanden grote schade ondervinden van een dergelijk akkoord? Kan de Minister aangeven hoe het ratificatieproces van het verdrag er uit ziet? Moet ieder land dit verdrag afzonderlijk ratificeren? Tot slot vragen de leden van de CDA-fractie de Minister hoe in dit onderhandelingsproces transparantie gewaarborgd wordt? Hoe wil zij de Tweede Kamer zo volledig mogelijk informeren over de vorderingen van de onderhandelingen?

Totstandkomingsprocedure handelsverdragen

Uit de brief over de totstandkoming van handelsverdragen vernemen de leden van de SP-fractie dat de voorlopige toepassing van handelsverdragen alleen kan worden beëindigd nadat daarover een besluit door de Raad is genomen. Deze leden vragen of het hier een unaniem besluit betreft.

Ook lezen deze leden dat de unanimiteitsregel onder bepaalde voorwaarden ook van toepassing is op culturele en audiovisuele diensten en op sociale, onderwijs en gezondheidsdiensten. Kan de Minister aangeven wat deze voorwaarden zijn, en in hoeverre de genoemde uitzonderingsterreinen terugkeren in respectievelijk CETA, TTIP en TiSA?

In dezelfde brief lezen de leden dat de EU uitsluitend die onderdelen van het verdrag kan toepassen waarvoor de EU bevoegd is. De leden realiseren zich dat er momenteel een vraag bij het Europees Hof ligt over deze kwestie inzake het EU-Singapore Verdrag. Gelijktijdig vallen op basis van het Verdrag van Lissabon bepaalde onderdelen van handelsverdragen automatisch onder de competentie van de EU. Kan de Minister aangeven welke onderdelen in ieder geval onder de competentie van de EU vallen als het gaat om het EU-Singapore Verdrag en, indien mogelijk, inzake CETA, TTIP en TiSA?

Publieke diensten in handelsakkoorden

Voor publieke diensten is een uitzonderingsclausule opgenomen in TTIP en alle voorgaande verdragen, zo vernemen de leden van de SP-fractie in de brief over dit onderwerp. Geldt deze clausule automatisch ook voor toekomstige verdragen, zoals TiSA? De leden van de SP-fractie lezen tevens dat overheden zelf bepalen welke soort activiteiten zij als publieke diensten kwalificeren. Deze leden heugen zich dat er nog onduidelijkheid

heerst over wanneer een publieke dienst geoormerkt kan worden als een publieke dienst, omdat er vaak sprake is van een hybride vorm. Begrijpen de leden van de SP-fractie de Minister correct dat deze vraag irrelevant is, aangezien het aan overheden is om te bepalen wat publiek is en wat niet?

China

De leden van de PvdA-fractie constateren dat een belangrijk onderwerp ontbreekt op de geannoteerde agenda: de discussie om China de status van markteconomie toe te kennen. Kan de Minister de Kamer zo snel mogelijk voorzien van een laatste stand van zaken? Hoe bestempelt de Minister de gevolgen voor de Europese anti-dumpingmaatregelen, in bijvoorbeeld de melanine- en staalindustrie? En kan zij daarbij toelichten in hoeverre de Europese Commissie voornemens is een impact assessment uit te rollen? De leden van de PvdA-fractie laten zich daarnaast in het bijzonder graag informeren over te verwachten gevolgen voor de Nederlandse werkgelegenheid.

De leden van de SP-fractie vragen de Minister om een appreciatie van de huidige ontwikkelingen rondom het verkrijgen van de markteconomie-status door China. Is de EU automatisch verplicht tot het toekennen van deze status op basis van verplichtingen die voortvloeien uit het WTO-lidmaatschap? Kan de Minister tevens aangeven aan welke van de vijf criteria van de EU-Antidumping Verordening China momenteel niet voldoet?

Ook de leden van de CDA-fractie merken op dat in de Europese Commissie de vraag speelt of China in 2016 de status van markteconomie moet krijgen of dat China moet voldoen aan de vijf criteria van de EU-Antidumping Verordening. Dit is een punt dat zeer relevant is voor onze Europese handel, export en werkgelegenheid. De leden van de CDA-fractie vragen naar de inschatting van de Minister op dit punt. Hoe kijken haar collega’s in de Handelsraad hier tegenaan? Is zij bereid dit onderwerp met haar collega’s te bespreken en hierover de Tweede Kamer te informeren? Hoe wordt de besluitvorming hiervan vormgegeven?

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister voorts om een toelichting op de consequenties van het handelsakkoord tussen de VS en China voor de positie van de EU als handelspartner? In hoeverre is het volgens de Minister ook een mogelijkheid dat de VS een achterdeur vormt voor Chinese producten? De leden van de CDA-fractie zouden graag zien dat ook in deze context onze Europese waarden en standaarden beschermt worden.

Verduurzaming mondiale waardeketens

Tot slot onderstrepen de leden van de PvdA-fractie de urgentie van het verder op gang brengen van de Europese discussie over mondiale productieketens. Een discussie die vooral moet gaan over hoe men de internationale richtlijnen voor eerlijk werk en het tegengaan van klimaatverandering wereldwijd gaat toepassen. De Europese dimensie is belangrijk voor een gelijk speelveld voor ondernemers, terwijl westerse overheden steeds meer hun verantwoordelijkheid nemen om bedrijven te betrekken bij de hulp- en handelsagenda. Ook hier speelt de vraag: is de Minister bereid om ondanks de voorzitterspositie een proactieve rol te vervullen? En zijn naast het stimuleren van goed gedrag, ook de mogelijkheden om bedrijven ter verantwoording te roepen bij het schenden van mensen- en/of arbeidsrechten alsook milieustandaarden in hun productieketens onderdeel van gesprek?